

Dr. Murat ŞAHİN

Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

REKABET HUKUKUNDA TAZMİNAT TALEPLERİ

ABD, AB ve Türk Rekabet Hukuklarında

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR.....	XVII
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm

Rekabet Hukukunda Yaptırım Türleri

1. Rekabet Hukukunda Kamu Hukuku ve Özel Hukuk Yaptırımları.....	9
1.1. Kamu Hukuku Yaptırımları	9
1.1.1. ABD rekabet hukukunda kamu hukuku yaptırımları	10
1.1.2. AB rekabet hukukunda kamu hukuku yaptırımları	14
1.1.3. Türk rekabet hukukunda kamu hukuku yaptırımları.....	16
1.2. Özel Hukuk Yaptırımları.....	17
1.3. Kamu Hukuku Yaptırımları ve Özel Hukuk Yaptırımları Arasındaki İlişki	18

İkinci Bölüm

ABD Rekabet Hukuku

2. ABD Rekabet Hukukunda Genel Olarak Tazminat Talepleri.....	21
---	----

2.1. ABD Rekabet Hukukunda Tazminat Taleplerinin Maddi Hukuka İlişkin Esasları.....	23
2.1.1. Zarar kavramı ve zararın belirlenmesi.....	23
2.1.1.1. Doğrudan zarar kriteri	25
2.1.2. Normun koruma amacı kriteri.....	26
2.1.2.1. Normun koruma amacı kriterinin uygulanmasında kullanılan yöntemler.....	27
2.1.3. Nedensellik bağı.....	29
2.1.4. Kusur şartı.....	31
2.1.5. Zararın intikali savunması ve dolaylı alıcı kuralı	32
2.1.6. Üç kat tazminat	36
2.1.7. Tazminat hesaplaması.....	38
2.1.7.1. Tazminat hesaplamasında kullanılan yöntemler.....	39
2.1.8. Müteselsil sorumluluk ve zamanaşımı.....	43
2.1.9. Pişmanlık programlarının tazminat taleplerine etkisi	45
2.2. ABD Rekabet Hukukunda Tazminat Taleplerinin Usûl Hukukuna İlişkin Esasları.....	48
2.2.1. Tazminat davalarında taraflar.....	48
2.2.1.1. Davacı taraf.....	48
2.2.1.2. Davalı taraf.....	50
2.2.2. İspat yükü	50
2.2.3. Deliller ve ikamesi	51
2.2.4. Yargılama giderleri.....	53
2.2.5. Topluluk davası.....	54
2.2.5.1. Topluluk davası tanımı.....	54
2.2.5.2. Topluluk davasının kabul edilmesinin ön şartları.....	55
2.2.5.3. Topluluk davasının yürütülmesi	57
2.2.5.4. Topluluk davası sonucunda verilen hükmün etkisi ...	59
2.2.5.5. Rekabet ihlâllerinde topluluk davası	61
2.2.6. Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları.....	62
2.2.6.1. Müzakere	62

2.2.6.2. Arabuluculuk.....	63
2.2.6.3. Kısa yargılama.....	63
2.2.6.4. Tahkim.....	64

Üçüncü Bölüm

AB Rekabet Hukuku

3. Avrupa Birliği Rekabet Hukukunda Tazminat Talepleri.....	67
3.1. AB Rekabet Hukukunda Genel Olarak Tazminat Talepleri.....	67
3.1.1. 1/2003 Sayılı tüzükle getirilen değişiklikler ve tazminat taleplerine olan etkisi.....	70
3.1.2. Adalet Divanı'nın "courage" ve "manfredi" kararları	73
3.1.3. Yeşil kitap, beyaz kitap ve komisyon çalışma belgelerinde ele alınan konular ve bunlara ilişkin görüşler ...	76
3.2. AB Rekabet Hukukunda Tazminat Taleplerinin Maddî Hukuka İlişkin Esasları.....	79
3.2.1. Zarar kavramı ve zararın belirlenmesi.....	79
3.2.2. Normun koruma amacı kriteri.....	83
3.2.3. Nedensellik bağı.....	84
3.2.4. Kusur şartı	85
3.2.5. Zararın intikali savunması ve dolaylı alıcı kuralı	87
3.2.6. Tazminat hesaplaması.....	90
3.2.7. Müteselsil sorumluluk ve zamanaşımı	92
3.2.8. Pişmanlık programlarının tazminat taleplerine etkisi.....	94
3.3. AB Rekabet Hukukunda Tazminat Taleplerinin Usûl Hukuka İlişkin Esasları	98
3.3.1. Yetkili mahkeme.....	98
3.3.2. Uygulanacak hukuk.....	98
3.3.3. Tazminat davalarında taraflar	100
3.3.3.1. Davacı taraf.....	100
3.3.3.2. Davalı taraf.....	101

3.3.4. İspat yükü	101
3.3.5. Deliller ve ikamesi.....	104
3.3.6. Bilirkişilik	107
3.3.7. Yargılama giderleri	108
3.3.8. Topluluk davası.....	109
3.3.9. Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları	113
3.4. Avrupa Birliği Üyesi Bazı Ülkelerde Mevcut Durum	113
3.4.1. Almanya.....	114
3.4.2. İtalya.....	119
3.4.3. Fransa.....	120
3.4.4. Birleşik Krallık.....	122

Dördüncü Bölüm

Türk Rekabet Hukuku

4. Türk Rekabet Hukukunda Tazminat Taleplerinin Maddî Hukuka İlişkin Esasları.....	127
4.1. Genel olarak haksız fiilin unsurları ve haksız fiil sorumluluğu	132
4.1.1. Hukuka aykırılık.....	133
4.1.1.1. Hukuka aykırılık kavramı.....	133
4.1.1.2. Hukuka uygunluk sebepleri.....	135
4.1.2. Fiil	135
4.1.3. Zarar	136
4.1.3.1. Maddi zarar ve maddi zararın çeşitleri.....	137
4.1.3.1.1. Fiilî zarar - yoksun kalınan kâr	138
4.1.3.1.2. Şahsa verilen zarar, şeye verilen zarar ve diğer zararlar	139
4.1.3.1.3. Doğrudan zarar- dolaylı zarar- yansıma zarar	139
4.1.3.2. Manevi zarar	140
4.1.4. Nedensellik bağı	141
4.1.5. Normun koruma amacı kriteri	142

4.1.6. Kusur	144
4.2. Rekabet hukukunda haksız fiilin unsurları ve haksız fiil sorumluluğu.....	146
4.2.1. Hukuka aykırılık ve hukuka aykırılığın tespiti	146
4.2.2. Hukuka aykırı fiiller.....	147
4.2.2.1. Rekabeti sınırlayan anlaşma, teşebbüs birliği kararı ve uyumlu eylemler	147
4.2.2.1.1. Anlaşma	149
4.2.2.1.2. Uyumlu eylemler	150
4.2.2.1.3. Teşebbüs birliği kararları ve eylemleri	151
4.2.2.2. Hakim durumun kötüye kullanılması	152
4.2.2.2.1. Hakim durumun belirlenmesi	152
4.2.2.2.2. Hakim durumun kötüye kullanılması.....	152
4.2.2.3. Birleşme ve devralmalar	153
4.2.2.3.1. Birleşme ve devralmaların (yoğunlaşmaların) denetlenmesi	153
4.2.2.3.2. İzinsiz gerçekleştirilen birleşme ve devralmalar	154
4.2.3. Hukuka uygunluk sebepleri	159
4.2.3.1. Rekabet hukukunda uygulama kabiliyeti olan genel sorumluluk hukukuna özgü hukuka uygunluk nedenleri	159
4.2.3.2. Rekabet hukukuna özgü hukuka uygunluk nedenleri	162
4.2.3.2.1. Bireysel muafiyet ve grup muafiyeti	162
4.2.3.2.2. Menfi tespit kararı ve birleşme ve devralmaya izin verilmesi.....	168
4.2.3.2.3. Hoş görülebilirlik kuralı.....	169
4.2.4. Zarar	170
4.2.4.1. Müspet zarar	171
4.2.4.2. Menfi zarar.....	171
4.2.4.3. Fiilî zarar.....	172
4.2.4.4. Yoksun kalınan kâr	173

4.2.4.5. Doğrudan zarar ve dolaylı zarar	173
4.2.4.6. Yansıma zarar.....	174
4.2.4.7. Manevi zarar.....	175
4.2.4.8. Çeşitli rekabet ihlallerinde oluşabilecek zarar	177
4.2.5. Uygun nedensellik bağı.....	178
4.2.6. Normun koruma amacı kriteri.....	179
4.2.7. Kusur	182
4.2.8. Zararın intikali savunması ve dolaylı alıcı kuralı	186
4.3. Rekabet hukukunda haksız fiil sorumluluğunda zararın belirlenmesi ve tazminatın hesaplanması	188
4.3.1. Zararın belirlenmesi	188
4.3.1.1. Fiili zararın belirlenmesi	189
4.3.1.2. Yoksun kalınan kârın belirlenmesi	190
4.3.1.3. Zararın ispatı.....	192
4.3.1.4. Zararın belirlenmesinde esas alınacak tarih	193
4.3.1.5. Denkleştirme	194
4.3.1.6. Zararın belirlenmesinde Rekabet Kurulu kararlarının etkisi	195
4.3.2. Tazminatın hesaplanması ve tenkıs sebepleri	196
4.4. Üç kat tazminat	197
4.4.1. Üç kat tazminat sorumluluğunun niteliği	198
4.4.2. Üç kat tazminat sorumluluğunun şartları	199
4.4.3. Üç kat tazminat sorumluluğunda tazminat miktarının hesaplanması	200
4.5. Müteselsil sorumluluk ve zamanaşımı	204
4.6. Pişmanlık programlarının tazminat taleplerine etkisi	209
4.6.1. RKHK m. 16 kapsamında işbirliği.....	209
4.6.2. Yeni pişmanlık yönetmeliği.....	210
4.6.2.1. İhlali gerektiren teşebbüslere para cezası verilmemesi ve cezalarda indirim hâlleri.....	211

4.6.2.2. Yönetici ve çalışanlara para cezası verilmeyecek hâller ve cezalarda indirim	212
4.6.2.3. Tazminat talepleri bakımından pişmanlık yönetmeliğine ilişkin görüş ve değerlendirmelerimiz...	213
5. Türk Rekabet Hukukunda Tazminat Taleplerinin Usûl Hukukuna İlişkin Esasları.....	215
5.1. Adli yargı - rekabet kurumu ilişkisi	215
5.1.1. Genel olarak adli yargı - rekabet kurumu ilişkisi.....	215
5.1.2. Mevcut uygulama çerçevesinde adli yargı - rekabet kurumu ilişkisi	219
5.1.2.1. Uyuşmazlığa ilişkin bir soruşturmanın olmaması..	224
5.1.2.2. Uyuşmazlığa ilişkin bir soruşturmanın devam ediyor olması	227
5.1.2.3. Uyuşmazlığa ilişkin bir karar verilmiş olması	229
5.2. Görevli mahkeme	232
5.3. Yetkili mahkeme.....	235
5.4. Uygulanacak hukuk	238
5.5. Tazminat davalarında taraflar	238
5.5.1. Davacı taraf.....	238
5.5.1.1. Rekabet hukuku kurallarına aykırı anlaşmanın taraflarının birbirleri hakkında tazminat davası açabilmeleri.....	240
5.5.1.2. Tüketiciler ve diğer müşteriler	245
5.5.1.3. Rakip teşebbüsler.....	246
5.5.2. Davalı taraf	246
5.6. İspat yükü.....	247
5.6.1. İspat ölçüsü	255
5.7. Deliller ve ikamesi	259
5.8. Bilirkişilik.....	269
5.9. Yargılama giderleri.....	273
5.10. Topluluk davası	275
5.10.1. Topluluk davası kavramı	275

5.10.2. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Türk Ticaret Kanunu'nda topluluk davası	277
5.10.3. Türk medeni usul hukukunda mevcut durum ve rekabet hukuku bakımından çözüm önerileri	279
5.11. Tahkim ve alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak arabuluculuk	290
5.11.1. Tahkim	290
5.11.2. Arabuluculuk	292
5.12. Geçici hukukî korumalar	293
6. Türk Rekabet Hukukunda Tazminat Taleplerine İlişkin Öneriler	293
6.1. Tazminat talep hakkına ilişkin öneriler	294
6.2. Zararın tazminine ilişkin öneriler	297
6.3. İspat yükü ve mahkemelerin yetkisine ilişkin öneriler	300
7. Türk Rekabet Hukukunda Tazminat Davalarına İlişkin Düzenlemelerin AB Rekabet Hukukundaki Gelişmelere Uygunluğu	304
7.1. Maddi hukuka ilişkin değerlendirmeler	304
7.2. Usûl hukukuna ilişkin değerlendirmeler	305
SONUÇ	309
KAYNAKÇA	315